

Honetarako euskal argitaldari guztiek elkartu beharra daukate, elkarrekin Euskal Herritik kanpora ere euskal argitalpenen erakusketak eratzeko. Txikia da euskara, eta txikia da gure argitalpen munda. Baina ez daukagu lotsatan gelditzerik. Munduan dabilzan gaiak ekarri ditugu gure liburuetara eta aldizkarietara. Kultura unibertsala esateko eta emateko gauza dela agertu du euskarak. Bere itxitasuna eta lotsa galdurik, mundura irteteko eta agertzeko gauza dela erakutsi behar du orain.

Horretarako lehen bide bat izan daiteke, euskarazko lanen laburpenak beste hizkuntza zabalagoren batetan ere ematea (frantsesez, espainolez, ingelesez). Aldizkarietako artikulutan ezezik, liburutan ere egin daiteke hau, sarritan behintzat. Guk geuk edozein liburu itzultzea, ez dut uste bide egokia denik; bestalde, ez dizkigute euskal liburu guztiak itzuliko. Laburpenak badu bere balio handia sarritan. Bide honetatik jo nahi izan du *Jakin* Aldizkari honek ere.

Euskal Liburua, ialgi hadi Europara! Euskal Aldizkaria, ialgi hadi mundura! ■ *P. Kortabarria.*

Zeffirelli-ren «Nazareteko Jesus» dela eta

Oraintxe estreinatu berria da Italian Franco Zeffirelli-ren «Nazareteko Jesus» filmea. Filmearen zuzendaria mundu osoan da ezaguna bere maisutasunagatik. Oraingo honetan Jesus pertsonaia aurkezten digu, Ebanjelioak oinharritzat hartuta. Bost ordu luze irauten du telebistarako filme honek. Noiz azalduko zain zeuden kritikoak. Eta oraindik dena ikusterik izan ez badute ere, badirudi abegi ona egin diotela.

Baina ez goaz filme erraldoi honen artea epaitzera. Ez eta kritika teologikorik egitera; alde honetatik ere izango bait du etsairik zihurrenik. Eta bi saihestetatik noski: ebanjelioko kontakizunei histori kutsu gehiegi edo gutxiegi eman dielako, etab.

Filme hau telebista italiarraren eta ingelesaren elkarproduktzio bat da. Eta kostuak handiak izan dira.

Baina berehala sortu du Italian eztabaida mingotsa. Prentsa komunistak gogor eraso dio filme honi. Ez da batipat Italiako telebistak ordaindu behar izan dituen 100 milioi dolare horientatik izan.

Batetik, erdeinuz eta destainez hartu du filmea Alderdi Komunistak. «Umetan gogo txarrez ikasitako dotrina, baina koloretan oraingoan» besterik ez omen da. Bestetik diru publikoaren bidez kristautasunaren propaganda egiten omen da filme honetan.

Filme hori, «Dotrina koloretan» baino zerbait gehiago badatekeela pentsatzeko arrazoirik badago. Bigarren salaketa da, ordea, harritu nauena. Eta iruzkintxo pare bat merezi duela uste dut.

Jesusi buruzko filme bat telebistak produzitzea, diru publikoz egindako jenero pribatu baten propagandatzat hartzen bada, erlijioa arazo pribatu bihurtzen da.

Baiezpen honi erantzun asko eman dakiok: Kristauek ere ordaintzen dutela zergarik Italian; gehiengoa direla gainera. Hilaurra (abortoa) finantziatzeko ere, hilaurraren kontra dagoenak emandako diru publikoa erabiltzen dela. Ikuskera materialista edo ateo edo arreljiosoz egindako teatro, literatura eta kultur lanek ere beren jeneroaren propaganda egiten dutela noski. Eta diru publikoaz.

Adarretan gelditzea litzateke hori. Gauza pribatutzat jotzen den erlijioarekiko politika edo komunitate politikoarentzat ez duela esistitzen edo ez duela esistitu behar aitortzen bait da nolabait. Zientziak, arteak, literaturak bai; erlijioak ez.

Erlijioa giza dimentsio bat da ordea, gizona mendez mende osatuz joan den kulturaren zati bat. Eta bizirik dirauen kultur zati bat. Zer dela eta eman behar zaio kultur zati horri tratu aparteko eta ukakor bat? Michelangelo, Buda eta beste edozein pertsonaia malapartatari buruz bezalaxe, Jesusi buruz ere kultur programa bat egin daiteke. Eta interpretapen erlijioso batetan egin ere. Horrelaxe ulertuz gizon asko gizon delako. Eta honek badu interesik komunitate politikoarentzat.

Erljio dimentsioa bizi duena, gizon erlijioduna, ez da komunitate politikoak ezinbestean jasan, pairatu behar duen erdi-zoro gaiso prehistoriko bat. Ez da erdi-gizon bat. Eta horren erlijio esperenziak badu esanahirik komunitatearentzat. Erljioa ez da arazo pribatua bakarrik. Politiko ere bada.

Eurokomunistek garbi diote, amesten duten biharko estatua ez dela filosofia edo mundu ikuskera baten izenean sektarismo hutsez besteak suntsi craziko dituen. Estatu laiko horrek ikuskera desberdin horien burruka leiala eta serioa posibleztatuz egingo du. Eta diru publikorik gabe ezin egin ahal izango du.

Italiako Alderdi Komunistak, *L'Unità* bere organo ofizialetik Zeffirelli-ren filmeari egin dion salaketa horren azpian, beste estatu mota bat dakusagu. Neutraltasuna eta laikotasuna ahantzirik, bere boterea ikuskera ateoaren alde eta beste guztien kontra darabilen Estatu bat. Erljiodun guztiak bigarren mailako hiritar bihurtzen dituen.

Marxismo irekienak, kristauekin eta mahai biribiletan azaldu ohi denak dio, erlijioa giza fenomeno sakona, kontuz aztertzekoa dela, balio handiak ekarri dizkiola gizonari eta dakartzkiola oraindik; Jesus pertsonaia harrigarria izan zela; haren mezuak baduela oraindik ere gaurkotasunik.

Zergatik proposatzen da, orduan, pribatismora kondenatuz, komunikabideetatik zokoratuz, erlijioa suntsi erazi nahi duen kultur politika bat?

Eurokomunismoaren esakun politik gorabehera, alderdiek lehen-

go lepotik dutela beren praxi politikoa, esan nahi du honek. Eta Marx zaharraren eritzi zaharra, erlijioa gizonaren gaitz arbuigarritzat jotzen duena eta alienazio hutsa delako soilik erremediorik gabeko heriotzara kondenatzen duen eritzia alegia, onhartu egiten dutela oraindik funtsean.

Bat kexa daiteke diru publikoaz Jesusi buruz egin den filme bat txarra delako, «doctrina txar bat kolore itsusitan» eman delako, dirua alferrik bota delako eta beste mila arrazoigatik; baina ez egin delako, eta interpretapen erlijioso batetan egin delako. ■ *Manolo Pagola.*

Ekologia eta politika

Haseran dago ekologizaleen mugimendua. Baina aldien zentzuaren sena duenak, urruti ikusten du eta badaki jaioberria den mugimendu honek bizitza luzea izango duela, eta jende asko bereganatuko duela. Aspaldiko urteotan ekologisten ekintzak honetara mugatu dira, alegia, ikasketak, dei larriak, manifestuak eta manifestazio folkloristak. Ipar Ameriketara, Japoiara, Europan. Azken udal hauteskundeetan Frantzian gertatu denak, ordea, hedadura berri bat eman dio mugimenduari: indar politiko bat da orain ekologizaleena, lehen jirakoan % 10 boz bereganatu bait zituen.

Duela zenbait urte ezin zitekeen holakorik pentsa; ekologia gai nagusitzat harturik kanpaina bat egitea hauteskunde batzutan! Ezkerraren eta eskuinaren hausturen ginetiko zerbaít bait da! Alderdi politikoen mugetatik at egin den kanpaina bait da! Alderdi politikoak Chirac bai ala ez zebiltzan bitartean, ezkerria eta eskuina nazionaltze bat gehiago ala gutiago dabilen bitartean, badagoela problema larriagorik gogoratu dute ekologistek. Hala nola, atmosfera pozoindua; bizi ezin deneko hiriak, gaiso-sortzaileak, natura izurra-tua, armen eta bonben habia bihurtutako lurrazpia, etc.

Gai mugitzaile bilakatzen ari dira ekologi inguruko hauk. Eta gero eta erakargarriago izango dira. Zeren eta axaleko sendabiderik ez bait du honek. Sakonetik jo behar da. Gure zibilizazio honek bihotzean du natura erabiltzeko joera. Naturaren kontra burrukatuz eraiki du gizonak Mendebaleko gizarte hau. Kapitalismoak joera hau azken mugetaraino eramana du. Sobiet Batasuneko sozialismoak bide beretsua hartu du, zoritxarrez. Horregatik, ekologizaleek ez diote zein ezkerrari zein eskuinari konfiantza osorik egiten, nahiz eta, Frantzian ikusi denez, azken orduan ezkerrez gehiago fidatu.

Gizona ez dagoela bakarrik mundu honetan, hona zer aldarrikatzen duten goraki ekologistek. Ikusi besterik ez dago nora goazen: lur-ondasunak agortuz doaz, bizi-giroa gaitzotuz doa, bizi-ingurua hondatzen ari da geure begien aurrean. Noraino hel gaitzke? Gizakiaren eta ingurumariaren erlazioak ezin daitezke doharik hauts!